

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 628.

CHICAGO, ILL., dne 25. septembra (Sept. 25), 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

BREZ OBUPAVANJA.

“Proletarci vseh dežel, združite se!” — Tako se je glasil klic komunističnega manifesta, in tako se zopet razlega na vseh koncih in krajih, glasneje kakor kdaj v preteklosti. In gotovo je popolnoma opravičen, kajti le v edinosti najde proletariat tisto moč, ki je nezogiben pogoj njegovega uspeha, njegove zmage in preustrojstva družbe na boljši, popolnejši podlagi. Le edinstvo mu omogoči po zmagi, da ohrani, kar mu je zmaga pridobila.

Toda kaj se zgodi, kaj se dela, da bi se dosegel ta cilj? Kako se ravna, da bi iz lepe teorije nastala zdrava, živa praksa, da bi se res združili proletarci vseh dežel in stopili kot razred na plan?

Če se človek, ki mu je socializem resničen in vzvišen ideal, ozre danes po svetu, bi lahko postal malodušen in izgubil svojo vero v pričo neutешljive slike, razvijajoče se pred njegovimi očmi. Pač je bil tuptatam proletariat tudi pred vojno razdeljen v razne stranke, med katerimi ni bilo le tekmovalje, ampak včasih tudi boj. Toda ta cepitev je bila malenkostna v primeri z drobitvijo, ki se vrši sedaj v vrstah delavstva, smafranega z večjo ali manjšo pravico za zavedno. Skoraj po vseh deželah se porajajo krila in centri, iz katerih se razvijajo frakcije in stranke, nasprotja med njimi pa se navidezno ostrejša in se izražajo besneje, kakor med delom in kapitalom. Na čelu vseh teh strank in stranic stoje možje, grmeči med mase evangelij proletarske združitve, a trdovratno se opirajoči na dogme in šibolete, ki morajo nujno voditi do ločitve in širiti prepada med posameznimi skupinami.

Kaj se je zgodilo? Ali je bilo med socialističnimi strankami toliko izdajstva, toliko zatajevanja načel, da se je zaradi tega treba ločiti od celih velikih zborov socialistične armade? Ali so prišla čudežna, nenadana socialoška odkritja na dan, ki so povzročila popolne revolucije v glavah vodilnih duhov ali mas? Ali je bil socializem doslej tako nejasen, da so ga mogle cele stranke napačno razlagati, pa prihaja šele sedaj pravo spoznanje in vsled tega čiščenje?

Vse take misli bi se porodile, če poslušamo razvnete ustanovitelje novih strank in struj, a v resnici so vse napačne.

Godile so se tekom vojne napake in tudi grehi v socialističnih strankah. Kar se tiče pr-

vih, bi se bilo dobro spomniti, da se naposled tudi socialisti le ljudje in da Nietzschejevega višjega človeka sploh še ni na svetu. Ljudje so in sicer bivstveno enaki ljudje kakor vsi drugi, kar povzroča, da so podvrženi tudi zmotam. Če bi moral socializem čakati na nezmotljive, bi bila doba, odmerjena človeškemu plemenu na zemlji, prekratka za izpolnitev. Da dosežemo socializem na tem svetu, kjer more koristiti, se moramo zanašati na umrjoče ljudi, ker drugačnih splom nimamo; torej moramo biti pripravljeni, da se bodo še nadalje motili. Bilo bi boljše, če se ne bi; toda bodimo zadovoljni, če se ne bodo motili preveč in ne čudimo se kakor sveti Tomaž povratku Kristusa, da so se motili v preteklosti, zlasti v času, ko je bil ves svet podoben veliki blaznici in se tudi marsikatera ženialna glava ni mogla orientirati. Zaradi napak, ki ne izvirajo iz hudobije in niso spojene z zlobnostjo, ni treba nikogar obešati niti ostracizirati, že zato ne, ker se jutri sodniki prav tako lahko zmotijo, kako so se včeraj obsojenci.

Z grehi je pač stvar nekoliko drugačna. Ali o teh grehih je bilo več kričanja, kakor bi ga bilo treba po zaslugi. Bilo jih je, toda tako ogromno vendar ni bilo njih število, da bi se zaradi njih morali razpasti vsa z dovolj težkim trudom zgrajena Internacionala in da bi se samo ime “socializem” moralo smatrati za sramotilno in odiozno. S temi grehi je vobče nekaj sitnega; Peter jih očita Pavlu, ta pa Petru, in oba sta včasih prepričana, da imata prav. Nemški večinski socialisti so v očeh boljševikov izdajalci; Lenina in Trockoga smatrajo ne le Scheidemann in Noske, ampak tudi neodvisni socialisti v Nemčiji in še drugi pošteni socialisti za grešnika. Ali je pa verjetno, da se vsi nemški socialisti, ki so sledili večinskemu voditelju med vojno in tudi po vojni, sami Efialti? Ali so res na čelu boljševiškega gibanja sami sebičneži, misleči le na svojo osebno slavo ali celo na osebno korist, brez brige za narod in deželo?

Nekateri ljudje so se res tako oddaljili od socializma, da ni več povratka zanje, ali njih število ni nikakor tako veliko, da bi se morala kar vsa armada zdrobiti. Sicer so pa grehi, za katere daje celo katoliška cerkev odvezo, vsaj če se grešnik resnično skesa, kar bi se dalo v socialističnem gibanju še vsekakor boljše kontrolirati, kakor iz spovednice. In razun tega je vpra-

šanje, kdo naj določi, kaj je bil greh in kaj ne? Načelo, da ne more biti tožnik obenem sodnik v svoji stvari, je zelo opravičeno, in tudi v socialističnem gibanju se ne doseže pravična sodba, če bo le drug na drugega metal anatem. Doslej še ni bil ustanovljen forum, pred katerim bi se mogla ta vprašanje zadovoljivo rešiti, in če hočejo posamezne frakcije vztrajati na tem, da sruje vsaka svoje lastne Internacionale, iz katere že a priori izključuje vse, ki se ne podvržejo njenemu diktatu, ni videti, kako naj se v doglednem času pojasnijo te uganke.

Da je treba novega socializma ali pa kakšnega nadomestila zanj, ni z ničemer dokazano. Res je nasprotno, da se ni nič zgodilo, nič takega izpremenilo, da bi bilo treba zavreči dosedanja nauk. Nervoznost se je razširila, veliko bridkosti se je razlilo po deželah vsled vojne bede, nezadovoljnost je zašla v kroge, ki je prej niso poznali, vsaj ne v taki meri in take vrste kakor pred svetovnim požarom; ali vse to ni izpodmaknilo gospodarske podlage naše družbe, ni izbrisalo razvojnih zakonov, ni odstranilo razredov in iz njih izvirajočih razrednih bojov, pa tudi ni pokazalo druge rešitve socialnih problemov, kot jih je kazal socializem. Videli smo mnogo nove, vsaj na videz nove taktike, nihče pa še ni naslikal novega cilja, boljšega od socializma. Živ krst nam ne pove, kako bi se mogla produkcija bolj urediti, kakor na podlagi kooperativnega sistema kjer bi bila vsa družba produktivna in konsumna zadruga obeneh. Nobena nova luč nam ni obsijala sveta, kjer bi bili interesi posameznika bolje zavarovani, kakor v družbi, v kateri velja popolna enakopravnost v vseh panogah življenja.

Dokler ni takega dokaza, bi bilo nesmiselno dajati slovo tistemu socializmu, ki ga poznamo, pa loviti nove prikazati v megli, ki nam je neznan.

Če seštejemo vse, kar se je zgodilo, moramo priznati, da ni za nedogledne cepitve nobenega načelnega razloga. Vsi nesporazumi, vsa nesloga, vsa naravnost besna nasprotja imajo svoje korenine v različnih nazorih o taktiki.

Danes ne zaleže mnogo pridigati treznost in hladnokrvnost. Živci so razdraženi, glave razgrete, in treba bo časa, da se poleže vznemirjenost in se ohladi duhovi. Tudi to se bo zgodilo, ali izsiliti se ne da. Cena bo morda velika, ali neizogibna je, kajti ta bolezen se ne ozdravi z besedami, le izkušnja razkrije zmote. Toda naj se zgodi to kadarkoli, zgoditi se mora, da pride proletarijat do edinstva in z njim do zmage. To pa bo tem prej mogoče, čim prej se splošno spozna pogoji takega edinstva.

Socialistični cilj je združitev. Ta mora tudi biti trden. Kdor hoče imeti svoj prostor v socialistični Internacionali, mora priznavati ta cilj. V tem oziru ne more biti nobene koncesije, kajti v eni vojski se ne more bojevati vsakdo za druge namene. Ali kar se tiče taktike in po postranskih

vprašanj, pomembnih le v gotovem času ali za gotove kraje, se mora dogmatizem umakniti. V takih rečeh je toleranca neizogibna, če naj se edinstvo proletariata kdaj uresniči.

Proletarci vseh dežel, združite se!

Ali teh proletarcev je na milijone. Na vsakih proletarskih ramah je proletarska glava, in te so tako različne, kakor človeške glave sploh. Ni je večje utopije, kakor pričakovati, da bodo vsi možgani, bodisi tudi le vsi proletarski možgani v vseh rečeh do zanje podrobnosti enako mislili. In na nobenem polju ni diktatura bolj neuspešna, kakor na tem. Kdor hoče stranko, v kateri bodo vsi misli in vsi čuti uniformirani, je ne doživi nikdar. In če bi se momentalno vsi podvrgli eni avtoriteti, ne bi bila taka stranka nič vredna, zlasti ne za socializem, ki se ne more realizirati z nemo mašino, temveč le z veliko množico mislečih, iz globokega prepričanja ravnajočih ljudi.

Resnični problem je torej ta: Združitev vseh proletarcev je neizogibno potrebna; ali ti proletarci niso marionete in nimajo na eno kopito nabitih glav. Kako jih združiti kljub temu?

Iz te dileme je le en sam izhod, in to je priznanje tolike svobode, kalikor je le mogoče, da ostane vojska združena za skupen cilj. Brez te tolerance je združitev proletariata nemogoča. Brez združitve pa ne bodo uresničeni niti najlepši programi in najradikalnejša gesla ne porušijo kapitalizma brez nje.

To spoznanje mora prešiniti ves proletarijat, tedaj bo njega združitev razmeroma lahka reč. Dotlej pa ne moremo imeti nič drugega, kakor številne sekte, ki potrošijo večino svoje moči v medsebojnem boju, namesto da bi jih osredotočile za boj proti pravemu nasprotniku.

Za dosego cilja gre, ne za cepljenje dlak o postranskih vprašanjih, ki so navadno z vidika zgodovine in bodočnosti družbe mnogo manj vredna, kot si domišljajo tisti, ki jahajo na njih. Najemniške vojske, v katerih se je vsakdo za plače zvezal, da bo slepe ubogal, so bile dobre za boje srednjeveških velikašev, in še tam se niso vedno obnesle; za proletarski boj in za socializem niso vredne piškavega oreha. Armada za priboritev nove družbe mora biti inteligentna in zavedna, in zato se mora ceniti tudi posameznik kot razumno sodelujoč član. Socialističnemu gibanju ne more koristiti nobena avtokracija, naj se izraža v kakršnokoli obliki.

Zdi se, da imamo za nekaj časa pred sabo periode, v kateri ne bodo priznane te nujnosti in uživali bomo sliko na kdove koliko delov razdeljenega proletariata. To ni povod za vrskanje; ali naposled tudi ni vzrok za obupovanje. Kajti ta doba more biti le prehodna in nemara bo krajša, kot bi bilo soditi po današnji razburjenosti. Ali miniti mora na vsak način in tolažilno je to, da izide delavstvo iz te zrelejši in sposobnejše za svojo končno nalogo.

Kapitalizem gre dalje svojo pot, kakor so jo načrtali spoznavalci socialnega razvoja v njegovih mnogo mlajših letih. Četudi nevedoma, pripravlja tla novi družbi, kakor sadi starec drevje za svoje potomke, tudi če ne misli pri tem delu na otroke. Bogovi so določili, da ostaja zemlja, tudi če padajo rodovi v grobove, in novi rodovi si jo urejajo po svoje. Od pradedov sprejemajo dedščino in nauke, ali dodajajo jim sode svojega spoznanja, in tako je sicer vez, ki spaja vse vekove brez pretrganja in brez vrzeli, toda nit, ki se odvija vedno dalje in označuje napredek človeštva. Ljudski rod pa je še mlad in zemlja še ne kaže znamenj umiranja. Pot človeštva drži dalje in na nobeni postaji ni obstanka. Kapitalizem je imel svoj čas in ga je užival, ali vse je minljivo in na prag stopa njegov naslednik, katerega se ne ubrani in ki najde pot tudi v hišo.

Lahko se raduje kapitalizem zmed v socialističnem taboru, toda njegova radost ima dvomljivo ceno. Dosti je celo razlogov, da bi se rajši jokal vpričo teh zmed, kar so med drugim tudi znamenje, da se je armada njegovih nasprotnikov bolj pomnožila, kot se mu je sanjalo. Mnogo sporov izvira baš iz tega naraščanja in iz vročernosti najbolj lastne novineem. Ali če mošt kipi, pravijo, da bo vino dobro in kadar bo dovolj zavrelo, se združijo temperamenti vročih s hladnokrvnostjo mirnih, in prav ta zmes, ta sestava vseh moči poda gibanju nepremagljivo silo za zadnji, odločilni boj, za zmago pravice nad krivico, svobode nad zatiranjem.

Tretji zbor Jugoslovanskega Republičanskega Združenja.

V nedeljo se snidejo v Clevelandu zastopniki naprednih jugoslovanskih organizacij v Zedinjenih Državah na občnem zboru Jugoslovanskega Republičanskega Združenja, da rešijo mnogoštevilne in važne naloge, določene tej konvenciji, da pregledajo dosedanje delo in da pripravijo tla za bodočnost.

Tretjič, odkar se je porodila, ima ta organizacija svoj občni zbor in slika teh treh skupščin je obenem nazorna slika razvoja in napredka združenja. Skromen je bil začetek, majhen je bil prvi zbor, ki se je pred dvema letoma sel v Chicagi in nasprotniki so mislili, da se lahko rogajo, ker so znali le šteti, ne pa tehtati. Bilo jih je, ki so se postavljali kot voditelji naroda, pa jim ni nikdar prišlo na misel, da bi bili skušali spoznati narod, njegove čute, njegovo mišljenje, in so se smatrali opravičene označevati svoje ideje za ideje vsega naroda. Toda njih zasmehovanje ni imelo tistega uspeha, ki so ga pričakovali v svoji kratkovidnosti. Smešnost ubija; ali da pride ta rezultat, mora tičati smešnost v stvari sami, sicer obvelja drug pre-

govor, ki pravi, da se najbolje smeje, kdor se zadnji smeje. In danes vidimo, da nimajo nasprotniki republičanske organizacije nobenega razloga za smeh, medtem ko je organizacija, kateri so se rogali, napredovala in rasla in se dviga danes tako močna, da je ni treba biti srah bodočnosti in njenih nalog.

Težki so bili časi, ko se je porodilo republičansko združenje, najprej le kot slovenska organizacija, ne iz kakšnega separatizma, kajti po svojem duhu je bila od vsega začetka jugoslovanska, temveč zato, ker je bilo vedno njeno geslo, da more biti naposled le demokratično delo uspešno, medtem ko nima prisiljen rezultat trajnosti. Ustanovitelji in prvi sotrudniki organizacije, ki so bili v dnu duše prepričani o pravilnosti njenih načel, so vedeli, da mora ideja združenja prej ali slej prodreti tudi med ostale Jugoslovane in na ta način organizacija postati splošno jugoslovanska; kajti če ne bi bil njen duh dovolj močan, da prepriča širše in širše kroge naroda, bi bilo vsako prizadevanje za umetno povečanje organizacije brez pomena.

Težki so časi, v katerih se letos shaja Republičansko Združenje; ali če majhno in mlado ni imelo strahu, gleda danes lahko kljub vsem oviram in težavam pogumo v bodočnost, kajti dve leti obstanka in razvoja sta dokazali njegovo življensko moč in bojno sposobnost. Ideja republikanizma in prave demokracije se je razširila med vsemi jugoslovanskimi plemeni in organizacija je pridobila članstvo tudi med Hrvati in Srbi, ki prihajajo neprisiljeni, po svobodni volji, spoznavajoči pravo pot in potrebo združitve vseh, katerim je na tem ležeče, da bodo Jugoslovani svobodni ne le po imenu, temveč v resnici gospodarji svoje usode.

Težki so časi in narod ima še težko naloge pred seboj, preden bo mogel s popolnim zadovoljstvom uživati svojo svobodo. Ali ko se je organizacija ustannovila, ni bilo misliti, da so narodu pripravljene udobni stolčki in je le treba posedati, da bo užival nebesa. Za delo in za boj se je ustanovila organizacija in največja razlika med Republičanskim Združenjem in drugimi društvi je bila prav v tem, da ni ničesar obljubovala, da ni sanjala utopij, da ni pričakovala čudežev, temveč je od vsega začetka vedela, da se ne doseže nič brez dela, truda in žrtev.

Ko se je Združenje porodilo, so grmeli topovi na vseh koncih in krajih sveta in vojna furija je pretvarjala ves svet v ogromno blaznico. Danes je vojna končana, toda miru še ni in red še ni nadomestil kaosa, ki ga je splodilo petletno univerzalno klanje. Povsod je zmeda, povsod negotovost; beda se kaže v vseh oblikah, ki si jih more zamisliti človeški um; nasprotni interesi se križajo in boji, ki se vodijo javno in prikrito ob konferenčnih mizah, v kabinetih in parlamentnih, na poljih industrije in trgovine in v nedosežnih skroviščih, niso nič manj ljuti

od onih, ki so izpremenili širne poljane v ljudske klavnice.

Vse to je za Jugoslovansko Republičansko Združenje le nov dokaz, da ne more biti konec dela in počitka, dokler niso doseženi tisti cilji, za katere se je organizacija ustanovila. Na zunaj in na znotraj imajo Jugoslovani še nešteta nerešena vprašanja; še ne vemo, kakšne meje določi mirovna konferenca, vemo pa, da ne more biti nobena rešitev definitivna, če ni osnovana na pravičnosti. Lahko je enkrat prikrajšati narod, ali nemogoče je trajno vzdržati krivico, če je narod živ in se zaveda svoje pravice. Jugoslovansko Republičansko Združenje veruje v živo moč in pravno zavest svojega naroda in iz tega sledi, da se mora njegovo delo nadaljevati, dokler ne doseže narod v tem oziru, kar je njegovo. Lahko je mogoče, da bo ta naloga težka, ali tak je bil vedno boj za pravico, in organizacija, ki se zaveda, da je pravica to, kar zastopa, bo imela tudi dovolj moči, da vztraja na bojišču do zmage. Čim bolj je verjetno, da bo narod v domovini prikrajšan, tem važnejša bo zanj pomoč, ki jo more dobiti od svojih bratov v tej deželi.

Toda Jugoslovansko Republičansko Združenje se ni ustanovilo le zaradi meja jugoslovanske države, temveč zato, da postanejo Jugoslovani sploh svobodni in da dobe vse pogoje za uspešen razvoj in napredek. Tudi domače razmere v Jugoslaviji niso še od daleč take, da bi mogli položiti roke križema in se zadovoljiti s tem, kar je. Svoboda naroda v lastni hiši ni nič manj važna, kakor velikost te hiše, in ureditev jugoslovanskega doma je še zelo oddaljena od našega ideala. Vpoštevajoč vse težave, ki so obremenjevale novo državo že ob porodu, vendar ne moremo prezreti dejstva, da se prizadevajo razne sile v domovini, da bi nasule ljudstvu peska v oči in mu zaprle pot do prave svobode. Kar hoče Jugoslovansko republičansko Združenje, je Jugoslavija naroda, čigar blaginja mora biti prvi in najvišji zakon v državi. Sedanje "Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev" ni tako in ne more biti tako. Kraljestvo je kraljestvo, a kar je kraljevo, ne more biti obenem narodovo. Monarhija se je preživela kakor se preživlja vse, kar je na poti ljudski svobodi in blagostanju.

Jugoslovani stopajo v novo življenje, ki naj jih povede v boljšo bodočnost. Iz njih naj postane narod, ki bo lahko dostojen član družine svobodnih narodov po vsem svetu. Zato pa se morajo odstraniti vse ovire, ki bi branile ali onemogočale njegov notranji in zunanji preporod. Vsi oziri na preteklost so brez cene; vsi cilji, vse življenje je v bodočnosti. Razmere naroda se morajo tako urediti, da bodo služile čim srečnejši prihodnosti, in vse, kar je temu na poti, se mora odstaniti? Naj se zgrade muzeji za častljive starine, ali iz življenja se mora umakniti vse, kar ga ne pospešuje.

Naloga Jugoslovanskega Republičanskega Združenja ne more biti končana, dokler ni Jugoslavija v vseh ozirih taka, da jo more vse ljudstvo smatrati za svoj najboljši dom in najti svojo srečo v njej. Če je treba za dosego tega cilja še trdega dela, se ga organizacija ne bo ustrašila. Če ne bo ideal dosežen v kratkih tednih ali mesecih, ne bo organizacija izgubila poguma. Nobena despocija se ne sme tolažiti s tem, da se bo ljudstvo naveličalo, če se ji posreči vztrajati nekaj časa. Miru si ne žele le božji milostniki; želi si ga tudi narod. Ali da more vladati mir, je treba, da je narod sam svoj gospodar. In poklie Jugoslovanskega Republičanskega Združenja je, da pomaga svojim rojakom v domovini pri tem delu za svobodo do konca.

Tret zbor ima nalogo, da organizira še bolje to delo in mu pripravi tla po svojih najboljših močeh. Da izvrši to nalogo, je naše upanje, in temu delu želimo iz vsega srca najpopolnejši uspeh.

Manifest socialistične stranke.

Socialistična stranka, ki je zborovala pred kratkim v Chicagi, je sprejela mesto platforme, ki se na takih zborih sprejemajo, manifest, nekakšno dopolnilo programa, ki ga je bila sprejela v St. Louisu pred vojno. V njem izraža svoje stališče z ozirom na dogodke v teku vojne v Ameriki in v Evropi ter izraža, kaj so njene glavne naloge po vojni.

Manifest se glasi:

Kapitalistični razred zavzema danes zadnjo postojanko v zgodovini. Živel je v zaupnosti svetovnih vlad. Odgovoren je za obstoječi kaos. Dogodki zadnjih leti so jasno pokazali, da je kapitalizem bankrot. Postal je nevarna cokolja napredku in človeškemu blagostanju. Delavski razred sam je zmožen popraviti in rešiti svet.

V vsaki moderni državi, bodisi monarhistične ali republikanske oblike, je kapitalizem kontroliral in monopoliziral narodno bogastvo in vodil industrialni razvoj. Njegovo vladanje je bilo zatirajoče, polno nereda ter državljanskega in mednarodnega sovraštva.

Kapitalistični interesi vsakega večjega naroda so izkoriščali bogastva svojih dežel do dna in pritiskali njih ljudstvo do izčrpanja, nakar so se podali izven meja, da osvoje svetovne trge za razprodajo svoje nadprodekeje, za vlaganje svojega čezmernega kapitala, ter dobavo nadaljnjih virov za surovine in naravna bogastva.

Prišla je nova doba — doba nezaslišanega kapitalističnega imperializma. Slabotni narodi po svetu so bili podjarmljeni od močnejših. Azija, Afrika in latinska Amerika, z njih stoterimi milijoni miroljubnih prebivalcev, so bili siloma razdeljeni v kolonije, taokzване protektorate in posesti, za kapitalistične osvojevalce.

Boj za tujezemskie trge je postajal vedno ostrejši in opasnejši. Silen spopad med tekmujočimi imperialističnimi narodi je grozil vedno bolj.

Velike nasprotujoče si svetovne sile so pazile vedno bolj druga na druga in so se oboroževale druga proti drugi. Na milijone delavcev je bilo poklicanih od produktivnega dela in se vežbalo v divjem umetništvu ubijanja svojih soljudi. Civilizacijo in življenje ohranjujoče delo je bilo podrejeno divji gonji za militaristično in pomorsko premočjo. Narodi v Evropi so ječali pod pritiskom težkih vojnih bremen in v bojazni, da nastanejo medsebojni spopadi, se jih je polastila zbežnost. Kapitalizem v vsi svoji dovršenosti je povzročil, da se je človeška družba povrnila v primitivno klanje plemen.

Nato je prišel neizogiben padec. Svet je bil vpeljan v najdivnejše in nečloveško klanje v človeški zgodovini.

Na milijone mladih ljudi je bilo ubitih. Mnogo drugih milijonov je bilo pohabljenih in za vsako delo nesposobnih. Dežele so bile opustošene in prebivalstvo skrčeno. Industrija je bila desorganizirana. Lakota, bolezen in mizerija je davila ljudstva mnogih dežel.

Končno je strašno klanje prenehalo. Centralne sile, poražene in obnemogle, so oddale svoje orožje. Imperialistični državniki zmagovitih zaveznikov so diktirali takozvani mir. To je mir sovraštva, nasilja in davljenja. Reakcionarni državniki na versailski mirovni konferenci so bili vsled grabeštva, jeze in bojazni obenem udarjeni s slepoto. Stare tradicijske mednarodne rane so pustili odprte in so povzročili že zavoženemu svetu brez števila novih.

Da pojačajo svoje nesigurno gospodarstvo nasilja in reakcije, so zmagovalni zastopniki zavezniškega kapitalizma, ustvarili nekakšen izvrševalni odbor svojih vlad, kar naj po njih mnenju pomeni Ligo narodov. Resničen cilj te alianse kapitalistične sile pa je ščititi njih grabeštvo, strahovati in vladati slabotne narode, uničevati vlade proletariata in strmo glavljati vsepovsod gibanje delavskega razreda.

Odloke versailske konference je narekoval svetovno obsežni boj delavskega razreda proti kapitalističnemu. To se jasno vidi na eni strani v brezupnem poizkusu, da uničijo sovjetsko Rusijo, kakor tudi v uničenju socialistične Finske in sovjetske Ogrske, na drugi strani pa v priznanju socialistične koalicijske vlade v Nemčiji.

Takozvana Liga narodov je črna kapitalistična Internacionala proti vstajanju proletariata. Zavedna aliansa kapitalistov vseh narodnosti proti delavcem vseh narodov je.

Vsled tega postaja takojšnja naloga mednarodnega socializma bolj kakor kdaj prej, spolnjevaje in organiziranje neizogibnega prehoda politične in gospodarske moči kapitalističnega razreda v delavske roke. Delavci morajo reorganizirati gospodarsko strukturo človeške družbe z odstranitvijo ustanov privatnega lastništva prirodnih bogastev in ustroja industrije, tega vojne povzročujočega sistema mednarodnega trgovskega tekmovanja. Delavci vsega sveta morajo spoznati gospodarsko strukturo

človeške družbe na ta način, da napravijo iz naravnega bogastva in strojev industrije kolektivno lastnino vseh.

Delavci vsega sveta že prihajajo v nov red resnične civilizacije.

V Nemčiji in v Avstriji so vladajoče politične sile delavci. Medtem ko so se delavci teh dveh dežel izkazali še za prephlevne, da bi izdatno vporabili svojo politično moč za odpravo gospodarskega izkoriščanja, pokazujejo množice teh dežel vedno večjo odločnost, da vržejo nemogočo vlado sodelovanja kapitalizma in dela, in ustanove namesto tega resnično socialistično industrijalno demokracijo.

Delavci v Veliki Britaniji, Franciji in Italiji, delavci v novo ustvarjenih deželah, in delavci v deželah, ki so ostale v tej vojni nevtralne, so v tako nemirnem stanju, kakor nikdar poprej. Na različne načine in potom različnih metod, bodisi slepo prisiljeni vsled neznosnih družabnih razmer, v katerih so se nahajali, ali vsled jasnega spoznanja svojih revolucionarnih ciljev, so zavrgli svoje programe predvojnih delavskih reform in so odločno za kontrolo industrije, kar pomeni kontrolo vlad.

V Zedinjenih državah je izšel kapitalizem iz vojne bolj reakcionaren in agresiven, bolj nesramen in brutalen, kakor je bil kdaj prej.

Ko je vstopila naša vlada v vojno, da "obvaruje svet za demokracijo", se je entuziastično družila z najbolj reakcionarnimi deželami evropskega in azijskega imperializma. V pripravljanju zloglasne "mirovne pogodbe" so naši mirovni delegati sprejeli akte nasilja in grabeštva. Ti akti so bili zakrinkani z ideali in svetohlinskimi frazami našega zagovornega predsednika.

S črno Internacionalo preko oceana sodelujoča, je naša vlada s kapitalističnimi interesi v ozadju, sprejemala z vso naglico zakone za potlačenje državljskih pravic in svobode doma.

Pod pretvezo vojnih potreb so kongres in državne postavodaje sprejemale drastične zakone, ki so izdatno izbrisali pravice politične kritike in opozicije kakor svobodo govora, tiska in shajanja. Vzlic temu, da so bili zakoni jasno protiuštanvi, so se sodišča znala vedno spretno izogniti proglastitvam, da so zakoni brezmočni. Napram Socialistični stranki, ki je bila v teku vojne edina stranka miru in napredka, ter edina braniteljica državljskih pravic in delavskih interesov v Zedinjenih državah, se je postopalo nezakonito. Njen tisk je postal skoraj nemogoč, mnogo njenih shodov je bilo razgnanih, in veliko število njenih zagovornikov preganjanih in odgnanih v zapor.

Pod plaščem popačenega patriotizma, katere mu je sledila ploha terorističnega džingoističnega duha, namenoma draženega, je kapitalistični razred Amerike vpeljal orgijo profitarstva, ki je narod skoraj uničilo. Vladna uprava je dovolila relativno malo ljudem, da so napravili na milijarde dolarjev profita, medtem ko so šle cene živilom čezmerno kviško. Medtem ko je vojna rodila na tisoče novih milijonarjev, so bili kratkovidni delavci pomirjeni s povišanjem plač, ki so jih pa pustile na stopnji pred-

vojnega življenja. Medtem ko so bili prazni, nazadnjaški voditelji delavstva podkupljeni z brezpomembnimi častnimi službami, so bili bolj radikalni in pogumni zagovorniki delavskih organizacij pahnjeni v ječo.

Prav nič se ni torej čuditi, da je našel konec vojne organizirano delavstvo Amerike daleč za svojimi evropskimi brati, ki so vsepovsod utrdili svoje sile, da vržejo od sebe verige industrijalnega in političnega podjarmljenja.

Toda celo v Zedinjenih državah se znaki upornega duha v vrstah delavskih množic naglo množe. Obsežni in razširjajoči se štrajki za izboljšanje življenjskih pogojev, zahteva dveh milijonov železničarjev, da kontrolirajo svojo industrijo, sporadične formacije Labor party, četudi v temelju ne v opoziciji s političnimi strankami posedujočih razredov, so znamenja, ki kažejo definitivne tendence na strani ameriškega delavstva, da se razhaja od nazadnjaških in brezuspešnih voditeljev in se pridružuje velikemu izobraževalnemu gibanju bolj naprednih in revolucionarnih voditeljev sveta.

Spoznavajoča to kritično stanje doma in na tujem, stoji socialistična stranka Zedinjenih držav, na prvi konvenciji izza vojne, na stališču nekompromisnega dela mednarodnega socialističnega gibanja. Stališču tistih socialistov, ki so podpirali kapitalistične vlade v vojni na temelju "narodne obrambe", in ki so vstopili v demoralizujoče sodelovanje za takozvani "meščanski mir" z izkoriščevalci delavstva v dobi vojne ter so stali v politični zvezi z njimi po vojni, se odrekamo brez vsake rezerviranosti. Mi, organizirani socialisti Amerike, se zavezujemo dati našo podporo revolucionarnim delavcem Rusije s pomočjo za njih sovjetsko vlado; radikalnim socialistom v Nemčiji in v Avstriji in Ogrski v njih prizadevanju, da postavijo v svojih deželah vlado delavskega razreda, in tistim socialističnim organizacijam v Angliji, Franciji in Italiji, in drugih deželah, ki so v dobi vojne, kakor tudi po vojni, ostale zveste naloženi nekompromisnega socializma.

Popolnoma nasprotni smo takozvani Ligi narodov. Nasprotni tej mednarodni zvezi kapitalističnih vlad prožamo svetu ideal federativnih svobodnih in enakopravnih socialističnih narodov.

Resničen in trajen mir more biti zgrajen le na podlagi zopetne zveze med ljudstvi bojujočih se narodov in njih vzajemnega sodelovanja pri nalogah rekonstrukcije razdejanega sveta.

Z vso odločnostjo protestiramo proti vsem militarističnim, gmotnim in moralnim podporam, ki jih daje naša vlada carskim protirevolucionarjem v Rusiji, ter zahtevamo takojšen preklie neopravičene in nečloveške blokade proti sovjetski Rusiji.

Zahtevamo brezpogojno in takojšnjo osvoboditev vseh političnih in industrijalno razrednih vojnih jetnikov, ki so bili obsojeni pod zloglasnim zakonom protišpionaže in potom drugih represivnih zakonov. Zahtevamo takojšnjo in brezpogojno osvoboditev vseh, katerih sovraštvo do vojne izhaja iz verskega prepričanja. Zahtevamo, da se vrnejo ameriškemu ljudstvu popolne ustavne pravice in svoboda.

Ljudstvo Rusije je bilo, kakor ameriški kolonisti leta 1776., gnano od vladarjev, zagrabiti za nasilna sredstva, da zasigura in vzdrži svobodo. Socialistična stranka kliče delavcem Zedinjenih držav, naj store vse, kar je v njih moči, da vspostavijo in vzdrže naše državljanske pravice, da se izvrši prehod iz kapitalizma v socializem, ne da bi bilo treba poseči po drastičnih metodah, ki so potrebne avtokratičnemu despotizmu.

Veliki namen socialistične stranke je iztrgati industrijo in kontrolo vlade Zedinjenih držav iz rok kapitalizma in njegovih privrženecv. Naš namen je postaviti industrijo in vlado pod kontrolo ročnih in duševnih delavcev, da jo upravljajo v korist vsega prebivalstva.

Da se zasigura triumf socializma v Zedinjenih državah, morajo biti množice ameriškega delavstva politično močno organizirane, kot socialisti, v trajni in jasno začrtani ter agresivni opoziciji napram vsem strankam posedujočega razreda. Tudi morajo biti organizirani na gospodarskem polju na široki industrijalni podlagi, kot jaka in harmonična razredna organizacija, sodelujoča s socialistično stranko, in v času nujnosti pripravljena pojačati politične zahteve delavskega razreda z industrijalno akcijo.

Da pridobi socialistična stranka ameriško delavstvo iz rok neuspešnega in demoralizujočega vodstva za pouk in prosveto, za razumevanje njegovih razrednih interesov in vežbo ter pomoč, da se organizira politično in industrijalno na razrednem stališču, da bo njegova emancipacija izdatna — to je najvišja naloga, ki čaka socialistično stranko Amerike.

K tej veliki nalogi se brez vseh stranpoti in kompromisov zavezujemo dati vse naše energije in sredstva. Za to izvršitev kličemo na pomoč in sodelovanje vse ameriške delavce, in vse druge osebe, ki so željne končati nenormalno vladanje kapitalizma, predno dobi priliko, da pahne človeštvo ponovno v krvavo nesrečo in razdejanje.

Naj živi mednarodna socialistična revolucija, edino upanje trpečega sveta!

Mračno obzorje Evrope.

Holandski profesor narodnega gospodarstva dr. G. W. J. Bruins svari v nekem članku Evropejce pred prevelikim optimizmom, ki se zdi, da prevladuje tam v sedanji dobi. Mogoče, da je optimizem opravičen za danes in za najbližjo dobo, toda največjo nevarnost obsega za vsekega, kdor se ne spominja neprenehoma, da je sedanje stanje vseskozi le mimoidoče. Produktivna sposobnost Evrope gotovo ne daje nikomur pravico za rožnate nade glede na bodočnost, katerim se pravi optimizem.

Vojna je ljudstvo znatno posurovela in v deželah, ki so se bojevale, je število za delo sposobnih delavcev znatno zmanjšano, in oboje se bo še dolgo čutilo. Kar se tiče prebivalstva, je bila Francija vržena za sto let nazaj, če ne še za več. V Angliji so

kriza s premogom in druge reči izvale povsem drugačno razpoloženje.

Svoj primanjkljaj živil in surovin je stara Evropa v prejšnjih časih pokrivala z dohodki od kapitalov, vlečenih v tujini, ali ti kapitali so danes večinoma že splavali po vodi. Za svoje izdelke pa dobi Evropa komaj zopet take pripravljene odjemalce, kakor nekdat. Kajti v tujini se je medtem porodila nova industrija, dežele kakor Amerika in Japonska so pa nastopile kot tekmovalke na svetovnem trgu. Nekatere evropske dežele kakor poljedelska Danska ali trgovska Holandija pač ne bodo prizadete od tega, toda niti one se ne izognejo splošni usodi Evrope. Njih sosedje in dosedanji najboljši odjemalci — osiroteli in njih valuta je padla v ceni. Začasno se pač nakupna moč še zvišuje z umetnimi sredstvi in mnogo ljudi je nagromadilo ogromen dobiček iz normalnih razmer. Toda na dolg se ne more dolgo živeti in gospodarsko ravnovesje se ne doseže z omejitvijo porabe in zvišanjem produkcije. Povratak v normalne razmere se s temi umetnimi sredstvi otežuje in oddaljuje, kar se bo pozneje gotovo maščevalo.

Razmere v češkoslovaški republiki so nekoliko boljše, kakor v drugih deželah srednje Evrope, toda sijajne niso. Razun sladkornih rafinerij dela tam le malo tovarn, in sicer iz štirih glavnih razlogov: Nimajo surovin, nimajo olja, malo imajo premoga in malo imajo naročil. Ameriški dnevnik z dne 13. septembra so objavili dopis Združevalnega tiska iz Prage, datiran z dne 10. avgusta, ki pravi o razmerah v čeških deželah:

“Po nazorih ameriških strokovnjakov, ki so obiskali deželo, preživi Češkoslovaška zimo brez nevarnosti, če bo pazno varčevala z živili. Češkoslovaška, zlasti pa Češko je v tem oziru veliko na boljšem, kakor večina vzhodne Evrope. Ondotna žetev prinese 60 do 70 odstotkov normalne letine, in republika ima prebitok nekaterih dragocenih plodov in izdelkov, ki jih lahko izvaža v zameno za surovine, katerih potrebuje, zlasti za bombaž. Češkoslovaška ima znatne zaloge ovsajčmena, hmelja, kakor tudi sladkorja in premoga, sladkor in premog sta pa v sedanjih Evropi približno najdragocenejše reči. Od vsega tega si republika lahko prihrani prebitok za izvoz. Za nadomestilo potrebuje pšenične moke in bombaža. Njene predilnice stoje, in strokovnjaki trdijo, da potrebuje dežela okrog stotisoč svežnjev bombaža le za svoje lastne porabe. Prebitok sladkorja je glavno bogastvo dežele in ji daje strateški položaj v Evropi. Splošna situacija je zadovoljiva, in četudi bo treba skromnosti, mislijo ameriški strokovnjaki da ne bo po zimi tukaj nobene resnične bede, če bo nadzorstvo nad razdeljevanjem živil dobro organizirano in če bo prebivalstvo varčevalo.”

Kar se tiče sladkorja, ima dopisnik Združenega tiska prav. Če dobe rafinerije dovolj premoga, se lahko ceni letna produkcija na sedem in pol do osem milijonov metričnih centov, torej približno osemtisoč ton, in od te zaloge se lahko izpeljeta približno dve tretjini. Sladkor se izvaža v Avstrijo, Francijo in Anglijo, in morda pojde tudi v Nemčijo. Toda s

premogom ni to tako sijajno. Predvsem ni produkcija tako velika, kakor je bila pred vojno, in povrh tega je premog pod kontrolo evropske komisije za premog, katere predsednik je Francez Leucher. Koncem maja je eden izmed ameriških delegatov izjavil, da ne daje komisija Čehoslovakom nobene potuhe, ampak da jim daje znatno manje nego potrebujejo. Komisija razdeljuje ves premog po potrebah industrije, brez obzira na to, če poseduje industrijalno podjetje premogovnike ali ne. Takrat je bilo obljubljeno, da dobita Češka in Avstrija pozneje več premoga na račun Nemčije, toda na seji komisije dne 22. avgusta v Parizu je moral minister Beneš komisije vnovič upozoriti na potrebo Češke industrije. Sklenjeno je bilo, da se pošlje na Poljsko in gornjo Šlezijo posebna komisija, ki naj bi preiskala, kako bi se mogla produkcija pomnožiti in kako bi se mogle porabiti tudi nove jame, ker grozi Evropi to zimo resna kriza s premogom.

Nemčija je precej pridobila z odpravo blokade, kolikor se tiče dovažanja živeža in obleke, in iz Porenške se vtihotaplja v Nemčijo, kar se le more, tako da bi mogli Nemci s primerno varčnostjo izhajati, če bi — bogatini smatrali varčnost za dolžnost. Toda premoga pač ne bodo imeli dovolj za industrije, ker se najprej zalagajo železnice, potem plinarne, nato domačije in šele tedaj industrija.

V Rusiji je pridelek premoga silno padel. V glasovitem danskem reviju, ki je sicer dajal 83 odstotkov vsega premoga, kopanega v Rusiji in kjer se je pred vojno nakopalo skoraj 21 milijonov ton na leto ali 1.7 milijonov na mesec, so pridobili, kakor naznanja “Ekonomičeskaja Gazeta”, letos meseca marca le 183,466 ton, meseca aprila pa komaj 90.000 ton. V domačijah se pri tem žge drva, ali železnice in industrija morajo čutiti silno pomanjkanje premoga, in to pomeni na tisoče nezaposlenih.

S stanovanji, zlasti z malimi, je velika beda po vseh velikih mestih, celo na Dunaju, dasi se je na tisoče ljudi odselilo od tam. Nove stavbe so strašno drage. Hišica s tremi sobicami, ki se je dajala pred vojno za približno 1000 kron na leto v najem, bi danes stala toliko, da bi moral lastnik zahtevati 8000 kron ali še več najemnine in bi komaj našel najemnika.

Herbert Hoover, ki se je pred kratkim vrnil iz Evrope, meni, da pridelajo Bolgarsko, Srbija, Ogrska in Čehoslovaška dovolj živeža doma; toda Poljska, Finska, vse nevtralne dežele, Anglija, Francija in Nemčija morajo uvažati živila. V Evropi in Mali Aziji je treba mleka za štiri milijone otrok. Večina Evrope je sedaj odkazana na tujino, kar se tiče živeža glavno na Zedinjene Države. Toda Evropa ne more plačati in zato ne more dobiti, česar potrebuje drugače, kakor na kredit. Predsednik Wilson je dejal, da bi morala naša vlada posoditi Evropi še štiri ali pet milijard, toda kongres nasprotuje temu, in tudi Hoover misli, da bi morali dati kredit privatni trgovci. To da je edina pot, da bi se evropska industrija in trgovina zopet dvignila. To bi bilo seveda tudi v interesu Zedinjenih Držav, kajti brez kredita

ne bo mogoče, da bi Amerika drugo leto prodala svoj prebitok plodov in produktov.

Izgledi v Evropi so torej žalostni. Če je ta katastrofa ne ozdravi in ne pokaže poti do boljšega sistema, tedaj je skoraj vsak dober svet zaman.

Kritiki.

Med delavstvom je danes vse polno kritikov in tudi med Slovenci se jih ne manjka. Ne strinjajo se s to in ono rečjo, pa kritizirajo vsevprek. Na eno stvar pa naši kritiki radi pozabljajo: Povedati, kako bi bilo bolje in kako priti do tega boljšega. Ni dovolj, da rečete "to in to ni bilo prav", ampak je treba tudi povedati, kako bi morali delati, da bi bilo delo uspešnejše in popolnejše, kakšne korake bi morali podvzeti, da se povoljni rezultati hitreje dosežejo.

Upravništvo tega lista je pred par tedni poslalo terjatve naročnikom, ki jim je naročnina potekla. Mnogi so jo ponovili in poleg tega še prispevali listu v podporo. Drugi so enostavno ignorirali terjatev. Tretji pa so napisali dolga pisma, v katerih nas dolže za sokrivce vsega hudega na zemlji.

Neki prijatelj iz države Ohio nam med drugim piše: "...Ni lepo od lista, posameznika ali organizacije, ko pride čas preiskunje, če ne pokaže, da res stoji trdno za stvar, katero je imel prej vedno na jeziku, ampak zataji svoje prepričanje. Tako je storila J. S. Z., Proletarec, Prosveta itd. Sedaj pa, ko se je kriza nekoliko ublažila vsled uspeha v "nazadnjaški" Rusiji, se pa hočejo zopet postavljati, češ, glejte, mi smo pripomogli, da gre socialistična stvar tako lepo naprej, ker znamo prav učiti naše delavstvo.

"Možje, kateri so res kaj storili v dobrobit proletariata, sedaj zdihujejo v smrdljivih ječah, umirajoč najgroznejše smrti počasnega hiranja. Niti Proletarec, niti Prosveta in ne drugi slovenski listi nimajo prostora za par besedi v prilog teh mučnikov. O, da, za liberty bonde, vojnovarčevalne znamke, Ave Wilson, za to so imeli na razpolago cele strani... To sem zapisal radi tega, ker semintja vidim tožbe, da se slovenski delavci premalo brigajo za svoje časopisje in da ima "delavski" list težak boj za obstanek. Nič čudnega. Vam v Chicagi se to morda čudni zdi, toda pojdite po deželi in občujete z delavstvom ter se poučite o njihovih nazorih, pa boste primorani priznati, da se to delavstvo uči iz nevidnega in nepisanega časopisja."

Rojak iz Neffa, O., ki je to pismo napisal, bržkotne ne čita Proletarca, dasiravno je list prihajal na njegov naslov, katerega pa baje ni on naročil; kajti če bi ga čital, ne bi mogel listu očitati reči, katerih ni nikdar pisal. Tudi je "Proletarec" premajhen list, da bi v njem mogli žrtvovati po cele strani za reči, katere dopisnik očita. O političnih jetnikih se je v Proletarcu že veliko pisalo in vsakdo, ki lju-bi resnico in list tudi čita, bo to priznal.

V 611. izdaji Proletarca je bila priobčena izjava eksekutive JSZ., tičeča se političnih obsojencev, in ako bi jo naši kritiki dobro prečitali, ne bi pisali reči, ki so v največjem protislovju z resnico. Zadnja dva

odstavka v dotični izjavi se glasita: "V drugih državah, kjer so bile politične persekucije mogoče s porabo normalnih zakonov, je bila po končani vojni njih žrtvam vrnjena svoboda z amnestijo. Kazni, izrečene v Ameriki v političnih slučajih, so bile bolj drastične, kakor v najbolj avtokratičnih evropskih državah, in so v največjem nasprotstvu s pravnim čutom ljudstva. Ker je bil zakon, ki jim je dal povod, izjemen, je tudi za remediuro potrebno izjemno sredstvo, obstajajoče v amnestiji.

Eksekutiva J. S. Z. najtopleje zagovarja tako amnestijo in je pripravljena podpirati vsako pošteno akcijo za ta cilj, da se čim prej ustavi trpljenje žrtev, katerih faktučni ali domnevani pregreški so danes irelevantni in da se zaščiti svoboda mišljenja in izražanja pred napadi, ki bi jih izjemni ukrepi resnično ali dozdevno mogli opravičiti."

Ni pa ostalo samo pri tej izjavi. Tajništvo JSZ. je na delu ves čas na podlagi te izjave. Dne 25. septembra prične zborovati v Chicagi American Freedom konvencija, na kateri bodo zastopane mnogobrojne delavske unije, zastopniki socialistične stranke in tudi JSZ. bo zastopana po svojem delegatu. Namen te konvencije je najti pota in sredstva za osvoboditev političnih jetnikov. Krogi, ki sklicujejo to konvencijo, so na delu za osvoboditev političnih obsojencev že precej časa in da niso njihovi uspehi večji, se imajo zahvaliti tistim elementom, ki črpajo izobrazbo "iz nevidnega in nepisanega časopisja".

Zakaj se ne lotijo dela za osvoboditev političnih jetnikov ljudje, kakor je naš prijatelj iz Neffa, ako vedo za boljšo pot in boljšo taktiko? Tajništvo JSZ. je poslalo našim sodrugom in društvom podpornih jednot apel za prispevke v obrambni fond. Prvi uspeh bi bil lahko boljši in, da ni tak, pade krivda zopet na ljudi, ki črpajo znanje in revolucionarne nazore iz "nevidnega" časopisja. Nesreča za delavstvo je to, da ima naš prijatelj prav, ko indirektno priznava, da delavstvo ne čita tiskanega, resnično delavskega časopisja; revolucionaren je človek vseeno lahko, tudi če ne čita. Revolucionarne fraze so v časih današnje draginje najcenejša stvar na svetu. S frazami pa se ne spreminjajo sistemi; mezdna sužnost se ne bo odpravila z njimi in socialistične družbe ne bodo zgradili frazarji. Če ste prišli do prepričanja, da doigrava današnji družabni sistem svojo ulogo in ste pripravljeni pomagati pri delu za zgradbo boljše družbe, tedaj je vaše mesto v organizaciji. Vaša dolžnost je tudi, da podpirate in pomagate širiti časopisje, ki je duša socialistične organizacije. Le tisti listi, ki vas navajajo na pristop k socialistični organizaciji, so socialistični. Listi pa, ki le semintja priobčijo kak socialističen članek, so podobni tistim delavcem, ki trdijo, da so socialisti, nočejo pa ničesar slišati o pristopu v organizacijo, niti se nočejo naročiti na socialistične liste. Taki elementi le ovirajo naše gibanje in zavednemu delavstvu so velika zapreka pri agitacijskem delu.

Neplodni kritiki so danes razbili socialistično gibanje v tej deželi na šest različnih frakcij. Naj-

radikalnejše imajo na svojih praporih z velikimi črkami napisano geslo "delavci vseh dežel združite se", toda ironija v tem je, da ravno ti superradikalni elementi najbolj razdvajajo delavske vrste — v čigavo korist?

Težka je preizkušnja današnjega kaosa za delavski razred, toda potrebna je, kajti iz nje se bodo morali učiti tisti delavci, ki čitajo tiskano časopisje, da se ne da izvesti socialistična družba z ljudmi, ki se uče iz "nevidnega tiskanega časopisja."

Današnji boj je boj organizacije proti organizaciji, boj organizirane izobražene sile proti nasprotni izobraženi sili. Dokler bo nasprotna sila trdno organizirana, dokler bo njen kapitalistični sistem utrjen, toliko časa ni misliti na lahek boj za njen poraz. Če bi skrahirala sama na sebi v svoji notranjosti, kakor n. pr. ruski carizem, potem bi seveda ne bilo težko postaviti druge gospodarje na mesta prejšnjih. Toda zastareli, nazadnjaški sistem ruskega carizma je vladal sajno na Ruskem, ne pa drugod. V mnogih državah — in Amerika v tem oziru ni izjema, — je kapitalistična moč organizirana v svoji popolnosti in reprezentira silo, s katero moramo računati. Mi lahko nagromadimo po cele kolone fraz proti kapitalizmu, toda škode za to ne bo imel. Kapitalizmu je nevarna socialistična organizacija, če je ta organizacija sposobna voditi boj in pridobivati mase v svoje vrste in jih izobraževati v duhu znanstvenega socializma. Za oviranje tega dela skrbe provokaterji, ki vedoma ali nevedoma služijo kapitalizmu.

Nezadovoljnosti v ljudskih masah ni bilo nikdar toliko, kolikor je je danes. Petletni molk je bruhnil zdaj z vso silo na dan. Draginja, mirovne pogodbe in drugi faktorji pomagajo podžigati to nezadovoljnost. Stavke se vrše druga za drugo po vseh industrialnih središčih sveta. Sprejemajo se reforme, povišujejo se plače, sistem pa ostaja v splošnem, kakor je bil. Kakor preide vsaka epidemija, tako bo prešla tudi epidemija nezadovoljnosti; ne, ljudstvo ne bo postalo zadovoljno, ker to ni v človeški naturi, ampak umirilo se bo. In tedaj pride čas za združenje tistih elementov socialističnem gibanju, ki imajo enaka pota za doseg svojih ciljev. Demagogi bodo izgubljali tla pod nogami. Masa bo pristopnejša socialističnim naukom in vsled tega bo delo za organiziranje in izobraževanje delavstva nekoliko lažje, kakor je bilo v prošlosti. Iz sedanjih izkušenj bomo črpaši nauke za naše bodoče delo. Nova Internacionala bo gradila svojo moč na zavednem, izobraženem proletariatu. Delavstvo se bo učilo in pripravljalo, da postane enkrat res sposobno ustvariti socialistično družbo. Dokler pa ne bo delavstvo za tako družbo zrelo in sposobno, da jo upravlja, je pa ne bomo imeli, četudi nam naši kritiki pripovedujejo nasprotno.

Če si z nami, pridruži se naši organizaciji in čitaj našo literaturo. Če nisi, uči se iz "nevidnega časopisja", mi pa bomo šli naprej z delom, ki ustvarja. Razdiranje in kršenje discipline pustimo vam.

Zc.

Ali je cent še denar? . . .

Sodrug J. S. piše tajništvu J. S. Z.: "Ali se J. S. Z. uradno zanima zato, da postanejo njeni člani državljani Zedinjenih držav? Jaz bi želel vzeti drugi papir, pa bi vas prosil, če bi mi mogli dati nekaj podatkov, kaj je treba znati kandidatu, ko pride pred sodnika." — Yes, J. S. Z. se zanima za to važno nalogo svojih članov. Člen 2. pravil za krajevne klube J. S. Z. se glasi: Namen klubov je, da potom shodov, sej, konferenc, predavanj, tiska in osebne agitacije vrše:

- propagando za spoznavanje znanstvenega socializma v smislu Izjave in točke 1. zveznih pravil;
- pridobivati nove člane v klub;
- skrbeti, da postanejo člani državljani Zedinjenih držav in kot taki aktivni na dan volitev . . .

Da bo članom J. S. Z. in čitateljem 'Proletarca' znana procedura za dobavo državlanskega papirja, priobčujemo spodaj nalašč zato prirejeno tolmačenje v slov. in angleškem jeziku.

Nekaj za tiste, ki žele postati državljani.

Nihče drugi kakor beli ljudje in ljudje afriškega rodu ter njih potomci morejo postati državljani Zedinjenih držav.

Kdo ne more postati državljan Zedinjenih držav?

Oseba, ki nasprotuje ali ne verjame v organizirano vlado, ne more postati državljan Zedinjenih držav.

Nobena oseba, ki pripada društvu, ki uči nasprotje organizirani vladi.

Nobena oseba, ki pripada društvu, ki uči za dolžnost, potrebo ali odobrava nasilje ali umor kateregakoli uradnika Zedinjenih držav ali kateregakoli uradnika druge organizirane vlade.

Nobena oseba, ki živi v poligamiji (mногоženstvu) ali vanjo veruje, ne more postati državljan Zedinjenih držav.

Kdaj se ne zahteva petletno bivanje v Zedinjenih državah?

Tujezemu, ki služi v armadi ali mornarici Zedinjenih držav na koncu te vojne, ali ki je prej, kot se ta vojna konča, častno odpuščen vsled pohabljenosti, zadobljene v opravljanju službe, ni treba dokazovati, da je bil pet let v deželi, temveč položi samo aplikacijo za naturaliziranje, ki mora biti potrjena z dokazi dveh zanesljivih prič, potrjujočih njegovo identičnost.

Poslužba naturalizacije.

Nobena oseba ne more biti sedaj naturalizirana brez prvega papirja, tudi če je prišla v Zedinjene države pred 18. letom.

Žena državljana Zedinjenih držav izgubi državljanstvo, če se omoži s tužezemcem.

Naturalizacija očeta naturalizira ženo in njiju otroke, izpod 21. leta.

Dobava prvega papirja.

Prvi papir lahko dobiš, čim dosepeš v Zedinjene države, ako želiš to in si star 18 let ali več.

Če želiš prositi za drugi papir, moraš živeti v Zedinjenih državah polnih pet let.

Tvoj prvi papir mora biti dve leti star in živeti moraš pet polnih let v Zedinjenih državah, predno moreš prositi za drugi papir.

Prvi papir moreš vzeti kadarkoli hočeš, če si izpolnil 18. leto.

Predno dobiš drugi papir, moraš izpolniti 21-to leto.

Ako si živel v Zedinjenih državah, predno si izpolnil osemnajsto leto, šteje čas za temi leti ravnotako, kakor prejšnji.

Prvi papir, vzeti v eni državi, je veljaven v vseh državah.

Da dobiš prvi papir, pojdi v mestno hišo, (City Hall), v mestu ali okraju, kjer živiš, in sodni pisar, pooblaščen za to potom zakona, ti ga izpolni.

Za prvi papir plačaš en dolar.

Prvi papirji, ki so bili vzeti pod starim zakonom, so sedaj neveljavni. Prvi papir, vzeti po 27. septembru 1906, je veljaven sedem let od datuma, ko je bil izdan.

Dobava drugega papirja.

Ko si živel polnih pet let v Zedinjenih državah, in je tvoj prvi papir dve leti star, pojdi k sodnijskemu pisarju v mestu ali okraju, kjer živiš, in prosiš za svoj drugi papir.

S seboj moraš imeti svoj prvi papir, katerega pustiš pri pisarju kot del svoje aplikacije za drugi papir.

Poleg tega moraš vzeti s seboj dve priči, ki sta državljana Zedinjenih držav.

Ti priči morata zapriseči, da te poznata in da si živel v Zedinjenih državah ves čas petih let ali več, in v državi ali teritoriju, kjer jemlješ drugi papir, eno leto, ter da boš dober državljan.

Žena in mladoletni otroci lahko dobe drugi papir na podlagi prvega papirja svojega moža, oziroma očeta, če umrje ta, predno je postal državljan.

Vprašanja, ki jih stavi sodnijski pisar, in na katera moraš odgovarjati pri aplikaciji za dobavo drugega papirja, so sledeča:

1. What is your full name? (Kaj je tvoje polno ime?) Where do you live? (Kje živiš?)
2. What do you do for a living? (Kaj delaš?)
3. Where were you born, what month, what day, what year? (Kje si bil rojen, mesec, dan, leto?)
4. When did you come to the United States? (Kdaj si prišel v Zedinjene države?)
5. What country did you come from? (Iz katere dežele prihajaš?)

6. At what port did you land in the United States? (V katerem pristanišču si se izkrcal v Zedinjenih državah?)

7. Name the vessel you come on? (Imenuj ladjo, na kateri si došel.)

8. Give the date of your first paper. (Povej datum, kdaj si vzela prvi papir.)

9. Are you married? (Ali si oženjen?) What is your wife's name? (Kako je ime tvoji ženi?)

10. Where was your wife born? (Kje je bila rojena tvoja žena?)

11. Where does your wife now live? (Kje živi tvoja žena sedaj?)

12. How many children have you? (Koliko otrok imaš?)

13. Give each of their names, date and place of birth of each, and place where they now live? (Povej njih imena, datum in mesto, kjer so bili rojeni in kje sedaj žive.)

14. Do you believe in organized government? (Ali verjameš v organizirano vlado?)

15. Are you a member of any society that is opposed to organized or good government? (Ali si član kakega društva, ki nasprotuje organizirani ali dobri vladi?)

16. Are you a polygamist or do you believe in polygamy? (Ali si poligamist ali morda verjameš v poligamijo?)

17. Are you attached to the principles of the Constitution of the United States? (Ali se strinjaš z načeli ustave Zedinjenih držav?)

18. Is your intention to live permanently in the United States? (Ali misliš živeti za stalno v Zedinjenih državah?)

19. Do you speak English language? (Ali govoriš angleški jezik?)

20. Have you lived five years in the United States? (Ali si živel pet let v Zedinjenih državah?)

21. Have you lived in this state one year? (Ali si živel v tej državi eno leto?)

S tem je tvoja aplikacija za državljanstvo gotova, na kar izročiš sodnijskemu pisarju \$4.00. To je vse, kar stane drugi papir.

Nato moraš čakati 90 dni, predno dobiš drugi papir.

Po preteku 90 dni ti pošlje sodnijski pisar po pošti naznanilo, da prideš pred sodnika za poslednjo zasllišbo.

Ob tej priliki ne smeš pozabiti pripeljati s seboj dve prvi priči, kajti ako pripelješ nove, moraš čakati zopet drugih 90 dni, kakor zahteva zakon, ki pravi, da morajo biti imena prič v uradu sodnijskega pisarja 90 dni, predno moreta pričati.

Ako tvoje priče ne morejo priti in zate pričati na zadnji zaslišbi v zvezi s tvojo naturalizacijo, jih sodni pisar, ako to zahtevaš, pokliče potom sodnije in prisili, da pridejo.

Sodnik ti bo stavil več vprašanj glede na ustavo in zakone Zedinjenih držav.

Da boš znal odgovarjati, prirejamo spodaj vprašanja in odgovore v angleščini in slovenskem jeziku.

Če jih dobro proučiš, ti ne bo težko odgovarjati, poleg tega boš pa vedel pomen državljanstva Zedinjenih držav.

Predno preidemo na vprašanja pri sodniku samem, moramo izpregovoriti nekaj o novem zakonu o dobavi državljankega papirja.

Kongres Zedinjenih držav je 29. junija l. 1906. sprejel nov zakon za naturaliziranje državljanov. Ta zakon je stopil v veljavo dne 27. septembra 1906.

Vsaka oseba, ki je dospela v Zedinjene države po 27. septembru 1906, se ima ravnati po tem zakonu.

V smislu tega novega zakona ne moreš prositi za drugi papir tako dolgo, dokler ne znaš govoriti angleški jezik in podpisati v angleškem jeziku svojega popolnega imena.

Če si prišel v Zedinjene države po 29. juniju 1906, moraš iti k sodnemu pisarju, kjer nameravaš vzeti drugi papir, in vzeti formo za aplikacijo certifikata izkreenja (Certificate of Landing). Ko si ga izpolnil, ga pošlji na "Department of Commerce and Labor" v Washington, D. C. Ko jo v Washingtonu sprejmejo, izdajo certifikat in ga pošljejo sodniškemu pisarju, obenem dobiš pa tudi sam od tam obvestilo, da je bil certifikat odposlan sodniškemu pisarju. Ko dobiš iz oddelka za trgovino in delo (t. j. Department of Commerce and Labor) obvestilo, pojdi k sodniškemu pisarju s svojima pričama in vložiš aplikacijo za drugi papir.

Če želiš, in ako so tvoji vzroki dobri, lahko pri zadnji zaslišbi izpremeniš svoje ime.

Osebi, ki vzame svoj prvi papir in na njem izjavi željo, da se naseli na javnih zemljiščih Zedinjenih držav, ni treba znati angleškega jezika.

Nobena oseba ne more dobiti drugega papirja trideset dni pred splošnimi volitvami.

Kadar prideš pred sodnika za drugi papir, moraš storiti tole:

1. Pripelji s seboj obe priči, ki morata biti državljana. (Če sta priči naturalizirana državljana, morata prinesiti s seboj drugi papir, da ga pokažeta sodniku.)
2. Povedati moraš imena, datum rojstva in starost vsakega svojih otrok, kakor tudi mesto, kjer so bili rojeni.
3. Ime svoje žene in mesto njenega rojstva.
4. Svojo starost, datum, ime in kraj rojstva.
5. V katerem kraju si se vkrcal na ladjo iz stare domovine.
6. V katerem kraju si se izkrcal, ko si došel v Zedinjene države.
7. Ime ladje, na kateri si došel.
8. Leto, mesec in dan, ko si se izkrcal v tej deželi.
10. Vedeti moraš, da je dotičnik, ki verjame v brezvladje, anarhist in da ne more postati državljan Zedinjenih držav.
11. Da je poligamija v Zedinjenih državah protizakonita.
12. Da so Zedinjene države organizirana vlada z zakoni in uradniki, ki jih izvajajo, in da boš dober

državljan, moraš pomagati vzdržavati zakone, ne pa jim nasprotovati.

KAJ MORAŠ ZNATI, PREDEN PRIDEŠ PRED SODNIKA ZA ZADNJO ZASLIŠBO.

Sodnikova vprašanja so navadno sledeča:

Vprašanje: What is the Constitution of the United States?

((Kaj je ustava Zedinjenih držav?))

Odgovor: The Constitution of the United States is the fundamental law which creates the several branches of government and defines the powers entrusted to each. (Ustava Zedinjenih držav je temeljni zakon, ki ustvarja razne vladne oddelke in jim določa njim poverjeno moč.)

Vprašanje: What form of government has the United States? (Kakšno formo vlade imajo Zedinjene države?)

Odgovor.: Republican form of government. (Republikansko formo vlade.)

Vprašanje: What is a republican form of government? (Kaj je republikanska forma vlade?)

Odgovor: It is one in which the people rule. (Je forma vlade, v kateri vlada ljudstvo.)

Vprašanje: How do the people rule? (Kako vlada ljudstvo?)

Odgovor: Through their chosen representatives. (Potom izvoljenih zastopnikov.)

Vprašanje: Who are some of their representatives of Federal government? (Kdo so nekateri izmed teh zastopnikov zvezne vlade?)

Odgovor: The President, the Vice President, delegates in Congress called Senators and Representatives and others. (Predsednik, podpredsednik, delegatje v kongresu, imenovani senatorji in zastopniki ter drugi.)

Vprašanje: Of what three great branches does our government consist? (Iz katerih treh glavnih oddelkov je sestavljena naša vlada?)

Odgovor: 1. Legislative, 2. Executive, 3. Judicial. (1. Postavodajnega, 2. izvrševalnega in 3. pravne-ga.)

Postavodaja.

Postavodajnemu oddelku je poverjena moč postavodaje Zedinjenih držav.

Vprašanje: What body of men make the laws? (Katero telo zastopnikov dela zakone?)

Odg.: Congress. (Kangres).

Kongres.

Vprašanje: Of what does Congress consist? (Kako je sestavljen kongres?)

Odgovor: It consists of 2 parts: The Senate and House of Representative. (Kongres je sestavljen iz dveh oddelkov: senata in zbornice poslancev.)

Vprašanje: How are laws made by Congress? (Kako se delajo zakoni potom kongresa?)

Odgovor: After a bill is passed by both houses of Congress, it is submitted to the President for his approval. (Ko je predlog sprejet od obeh oddelkov, senata in hiše zastopnikov, je predložen predsedniku, da ga potrdi.) If he sign it, it becomes a law;

if he takes no action on it, it becomes a law after ten days without signature. (Če ga podpiše, postane zakon; če se zanj ne zmeni, postane zakon v desetih dneh, brez njegovega podpisa.)

If he disapproves it, he returns it to the house out of which it originated, with his objection. (Če se z njim ne strinja, ga vrne zbornici, iz katere je prišel, s svojim ugovorom.) If the bill is then passed by two thirds of the members of each house it becomes law over the Presidents veto. (Če je predlog nato sprejet v obeh zbornicah potom dve tretjine glasov, postane zakon preko predsednikovega veta.)

Vprašanje: When and where does Congress meet? (Kdaj in kje se snide kongres?)

Odg.: Congress meets the first Monday in December of each year at Washington, D. C. (Kongres se snide prvi ponedeljek v decembru vsako leto, v Washingtonu, D. C.)

(Dalje prihodnič.)

UTRINKI.

Admiral Kolčak je baje resigniral. Vest prihaja iz Londona — od koga, ni znano. Neverjetna pa nikakor ni izza vseh neuspehov, ki jih je doživel ta veliki "reševalec reda v Sibiriji in Rusiji". Zanimivo pa je, kar pravi dotična vest nadalje. Odstopil je — tako pravi poročilo — v prid generalu Denikinu, ki je baje dosegel znatne uspehe proti boljševikom in jih prisilil, da so zapustili Kursk po hudem boju.

To izgleda prav tako kakor resignacija kakšnega vladarja, ki zapusti prestol na korist svojega sina ali kakšnega drugega sorodnika. Malo je pri tem vprašanja, kaj misli narod. Gospodje poveljniki si sami dele časti in urade, in vse to preveva stari duh monarhije, tudi če se admirali in generali ne zavedajo tega in si morda res domišljajo, da so pravi in pristni demokrati. Tudi demokracija je beseda, ki se lahko razlaga na različne načine, in na Ruskem je danes mnogo takih različnih razlag, a malo pravih.

Poljska tiskovna agentura v Bernu naznanja, da so Poljaki dosegli popolno zmago nad boljševiki v desetdnevni bitki ob Dvini. Pravi, da so bili boljševiki, ki so prej prekoračili reko, obkoljeni in deloma pobiti, deloma pa vjeti. Poljaki so napredovali do Dvine in zasedli mesto Dvinsk.

Brezžična depeša iz Berlina naznanja, da so predložili zastopniki baltičkih držav sovjetski Rusiji sledeče mirovne pogoje:

Politične meje med sovjetsko Rusijo in baltičkimi državami se morajo določiti po narodopisnih podlagah.

Za politično mejo se mora ustanoviti širok nevtralen pas, kjer se ne sme trpeti nobeno sovjetsko vojaštvo. Red v tem pasu naj vzdržujejo nevtralne sile.

Sovjetska Rusija izroči tem nevtralnim vse bojne ladje.

Nobena vest ne pride o ruskih zadevah, da ne bi moral vesten časnikar dodati svojega "baje", kajti vse je nejasno, vse polno protislovij, in najboljše so pravzaprav še tiste vesti, katerim je laž zapisana na čelu. V takem slučaju človek vsaj ve, da jo lahko takoj zavrže... O pogajanjih med sovjetsko vlado in baltičkimi državami je bilo zadnje čase mnogo vesti. Ali jasnega vpogleda ni mogoče dobiti. Enkrat se poroča, da se vrše pogajanja med Rusijo in posameznimi baltičkimi državami, drugič se udeležujejo teh pogajanj Leti, Estonci in Litvini skupno, tretjič noče ta ali ona vlada ničesar slišati o pogajanju z boljševiki, in naenkrat so že izdelani pogoji tukaj. In tako ne kaže nič drugega, kakor čakati in zopet čakati.

Ko je predsednik Wilson odšel na svoje agitacijsko potovanje za obrambo mirovne pogodbe in lige narodov, so demokrati pričakovali velik uspeh od te propagande, in začetkoma se je res zdelo, da se izpolnjujejo njih nade. Toda takoj za predsednikom je odšlo nekoliko republikanskih senatorjev za njim, in nekatere shode so priredili ti ljudje prav v tistih mestih, v katerih je bil pred njimi govoril Wilson. In kakor so listi poročali o velikanskih udeležbah na predsednikovih shodih, poročajo sedaj o ogromnih avdiencah na republikanskih. Po tem, kakor je uredništvo kakšnega lista samo bolj nagnjeno na demokratično ali na republikansko stran, pa sodi, ali imajo republikanci ali Wilson večji uspeh. Taki računi so seveda nezanesljivi; kdor je delal take sklepe na podlagi množic na shodih, se je že pogostoma uračunal. Mnogo ljudi ima navado, da gredo na vsak shod, ako jim le prilike dopuščajo, drugi nimajo dovolj lastne sodbe, pa aplavdirajo danes temu, jutri onemu, zopet drugi ostajajo doma in čitajo le v listih, kaj se je govorilo in godilo. Shodi so agitacijsko sredstvo, niso pa dejstva, s katerimi bi se mogel prekalkulirati uspeh. Toda po udeležbi na shodih, po diskusiji, ki se za temi shodi razvija po časopisju in v javnosti sploh, se lahko zanesljivo pravi, da se je položaj predsednika zelo izpremenil. Težko je reči, koliko more predsednik s svojega prostora sam opaziti, in ne more se natančno vedeti, kako ga obveščajo njegovi svetovalci. Ali kolikortoliko bi moral vendar tudi sam spoznati, da ni med ljudstvom več tistega skoraj brezmejnega zupanja, ki ga je Wilson nepreporno časa užival. In če so njegovi prijatelji pravi prijatelji, bi mu morali to povedati. To bi menda povzročilo, da bi predsednik poizkusil priti na sled vzrokom in morda bi tedaj našel prave razloge. Brezprimerne simpatije, ki jih je Wilson užival ne le v Ameriki, ampak po vsem svetu, užival veliko več med ljudskimi masami, kakor med profesionalnimi diplomati, se ne morejo meni nič tebi nič razpuhteti. Za tak fenomen morajo biti vzroki, in če bi Wilson le pogledal za njimi, bi se lahko prepričal, da so zelo tehtni. Dejstvo je, da so mase, ki so predsedniku zaupale, kakor so zaupale malo komu v teh razburjenih časih, razočarane. In to ne gre na račun ljudske prevrtljivosti, se ne more razlagati z izkušnjo, da poje ljudstvo danes hozana,

jutri pa križaj ga, ne s kolikor toliko resničnim dejstvom, da mu postane ena pesem kmalu dolgočasna in da je želja po novem izredno močan faktor, ampak je utemeljeno v kričečem nasprotju med tem, kar je ljudstvo pričakovalo in moglo pričakovati, in med tem, kar se mu danes ponuja kot izpolnitev obljub.

Wilson je kazal tekom vojne veliko inteligenco. Brez nje ne bi bil nikdar mogel doseči tiste velikanške popularnosti, ki jo je dosegel. In če bi bil resnično poučen o sedanjem mišljenju ljudstva, bi s to inteligenco in — seveda z dobro voljo — moral brez težav razkriti vzroke omenjene izpremembe. Vprašanje je torej pred vsem, ali mu manjka pravega poka, ali prave dobre volje?

Vesti iz raznih delov Ogrske kažejo, da se je sedanji režim uvedel z maščevanjem, in če se je moglo v dobi Kunove vlade govoriti o rdečem terorizmu, kakor so znani poročevalci radi trdili, je nedvomno, da se sedaj po vsej pravici lahko govori o belem terorizmu. Osebe, ki so osumljene komunističnega "mišljenja", se zapirajo na debelo in mečejo pod okrutnimi pogoji v ječe. Neki dunajski list poroča, da je v sami Budimpešti 500 oseb v ječah, kjer čakajo na sodnijsko razpravo. Osem oseb je bilo baže v ječi umorjenih. Uredništvo tega lista pravi, da je bil njegov dopisnik vržen v zapor, ker je hotel poslati brzozjavno poročilo o položaju na Dunaj? Rumuni kontrolirajo še vedno vse brzozjavne in telefonične vesti.

Take so navadno protirevolucionarne metode povsod? Na Finskem ni bilo nič boljše, in tudi na Ogrskem so že enkrat imeli take čase, ko je bila Košutova revolucija poražena in je avstrijski general Haynau, imenovan hiena, divjal huje kakor Atila. Po kapitalističnih listih je le bolj malo takih vesti, in če se objavljajo, se zgodi to kolikor mogoče na skriteh mestu. Človek ne bi protestiral, da se ne vsiljujejo take krvave vesti čitateljem na prvi strani, če bi to izhajalo iz humanitarnih razlogov. Ali kadar so mogli poročati kaj groznega, bodisi resničnega ali pa tudi izmišljenega iz Rusije ali pa iz komunistične Ogrske, ni bilo opažati take obzirnosti. Zdi se, da je za te prodajalce javnega mnenja razlika med terorjem in terorjem. Bilo bi pa vendar zanimivo izvedeti, v čem bi mogla biti taka razlika. Kri je kri in ječa je ječa, učinek vislie je pa tudi v vsakem slučaju enak. Zakaj torej taka obzirnost za Friedrichove rablje?

Morda je pravljica, ki jo je na Dunaju pripovedoval neki mož po svojem povratku iz Švice, kjer je baže videl nadvojvodo Maksa, brata bivšega cesarja Karla, toda vredna je vendar, da se omeni, in popolnoma tudi ni izključeno, da je resnična Maks živi baže z ženo in dvema otrokoma v dveh sobah in se je zelo pritoževal, da se počuti bedno izza življenja, ki ga je bil vajen v lepem gradu Belvedere na Dunaju. Z denarno zalogo je baže pri kraju. In zdaj misli na Ameriko, kjer se namerava posvetiti kupčiji z lepim namenom, da obogati. Ker je še mlad, bi

imel priliko, da bi se česa naučil, toda njegovi prijatelji nimajo baže mnogo upanja, da bo v tem oziru uspešen. Kar se tiče obogatitve, bi bila stvar lepa in če bi si nabral nekoliko milijonov, bi pri tem morda lahko pozabil na dvorsko življenje. Ne vemo pa, če pojde to tako lahko, kakor si domišlja bivši nadvojvoda. Časi so se tudi v Ameriki izpremenili in gospod Maks dela na človeka vtisk tistih sanjačev, ki so včasih mislili, da ni treba nič družega, kakor priti v to deželo, kjer že čakajo na človeka da blagovoli nastaviti svoje žepe in si dati nasipati cekinov vanje. Sicer se pa ne more reči gospodu Maksu nič družega, kakor da naj poizkusi; če se kaj nauči in bo pridren, pa postane član kakšne dobre unije, je že mogoče, da mu ne bo treba baš kruha stradati. In če pride sčasoma tudi v Ameriki socializem do veljave, bo vse odvisno le od tega, koliko je gospod Maks in njegovo delo vredno in nihče mu ne bo očital, da je bil nekdanj avstrijski nadvojvoda.

Lloyd George je izdal proklamacijo, s katero se obrača do ljudstva Velike Britanije. V njej pravi, da so se milijoni mož bojevali za nov svet, in da osramotimo sami sebe, če ne izpolnimo obljube. O starem svetu pravi, da ni pošteno delo mirijadam delavcev prinašalo nič drugega kakor nesnago, bedo, trpljenje in revščino, da so ga označevali ljudski brlogi, ga sramotilo potno delo, da je gonila brezposelnost ljudstvo v obup, medtem ko so se zapravljalna neizčrpna bogastva dežele, včasih iz neznanja in pomanjkanja dalekovidnosti, včasih iz zakrknjenega egoizma. Ako obnovimo ta svet — pravi Lloyd George — je to izdajstvo mrtvih in najnižja perfidija, ki je kdaj onesažila zgodovino človeštva. Stari svet mora propasti in nobena sila ga ne ohrani. Če ga želi kdo ohraniti, naj pazi, da se ne zruši nanj in ne zasuje njegovega doma pod razvalinami. Najvišja dolžnost brez strankarske misli bodi pomagati do zgradbe novega sveta, kjer dobi delo svojo pravično plačo in kjer bo edino lenoba trpela pomanjkanje..."

Iz Pariza prihaja vest, ki je v zvezi z nekaterimi drugimi poročili značilna za Kolčakovo nalogo v Sibiriji in v Rusiji sploh. "Humanité", glasilo francoskih socialistov, piše, da je dospel veliki vojvoda Mihajlo Aleksandrovič, brat bivšega carja Nikolaja, v Kolčakov glavni stan. Pozna ga baže le nekoliko častnikov in pripravlja se za nastop na carski prestol. Ko je pokojni car odstopil, je, kakor je še v spominu, določil svojega brata za naslednika. Takrat je pa ta izjavil, da sprejme krono le po volji naroda. Pozneje so ga boljševiki izgnali v Perm, kjer pa je baže ušel.

Pred kratkim so prihajale iz Londona vesti, da sprejema bivša carica-mati oficirje, ki se v Londonu pripravljajo za vstop v Kolčakovo armado in da se vodi tam sploh propaganda za obnovev ruske monarhije. Če je res, da je prišel veliki vojvoda Mihajlo sedaj v Kolčakovo taborišče, bi bili s tem precej vsi dvomi o pravih namenih gospoda admirala odstranjeni.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabryan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expressah, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne po tem privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavlajo: Blas Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SLOVENCEM V DETROITU IN OKOLICI.

Zadnjih pet let se v naši naselbini govori in razpravlja o zgradbi slovenskega doma v Detroitu, toda do danes nismo prišli še do nobene resne akcije. Ostali smo samo pri govorjenju, resnejšega dela za ta cilj se pa nismo prijeli.

Prvi korak za uresničenje te ideje je bil podvzet dne 17. avgusta t. l. z javnim shodom, ki se je vršil v Victoria Hall. Ker pa je bil ta shod zelo slabo obiskan, smo sklenili sklicati še en shod in izvolili pripravljalni odbor, ki ima nalogo podvzeti primerne korake v tem oziru. Prihodnji shod se vrši v nedeljo 5. oktobra ob 2. popoldne v dvorani Victoria na 424 Ferry Ave. E. Pripravljalni odbor se je potrudil

najti načrt in pot, ki nas bo najhitreje privedla k cilju zgradbe lastnega poslopja.

Če pregledamo preteklo delo na našem društvenem polju, se bomo hitro prepričali, da smo delovali takorekoč brez cilja. Ustanovili smo razna podporna društva, kulturne in politične organizacije, toda napredek teh organizacij ni bil tak, kakor bi bilo želeli. Vzrok temu je bil, da nobeno društvo ni imelo svojih lastnih stalnih prostorov. Pri tem se najbolj prizadeta kulturna društva. Pevska in dramska društva potrebujejo stalne prostore za vaje in dvorano za svoje prireditve. Če nimajo tega, le šivotarijo, o napredku se pa ne more govoriti. Takih primer bi lahko navedli še več in če se hočemo tem zaprekam izogniti, je stvar detroitskih Slovencev, da rešijo problem z zgradbo lastnega poslopja.

Razmere nas silijo, da se energičneje lotimo dela za zgradbo slovenske dvorane in drugih prostorov, ki jih potrebujejo naše organizacije. Radi tega vas vabimo, da se gotovo udeležite shoda 5. oktobra ob 2. popoldne v dvorani Victoria.

Sklicevalni odbor.

Cleveland, O. — Tistim sodrugom kluba št. 27, ki niso bili navzoči na zadnji seji, naznanjam sklep seje, ki se glasi, da se prihodnja seja ne vrši v nedeljo 28. septembra, ampak v sredo 1. oktobra ob pol osmih zvečer v Jos. Birkovi dvorani. Vzrok, da smo odložili to sejo je, ker bodo mnogi sodrug kluba v nedeljo 28. septembra zaposleni. Drugi vzrok odložitve seje na večer 1. oktobra je, da pride na to sejo predavati sodrug E. Kristan.

Sodrug, udeležite se te seje polnoštevilno.

Na udeležbo vabimo tudi drugo občinstvo in delegate JRZ. iz raznih krajev Unije, ki se bodo iste dni mudili v tem mestu. A. Bogataj, tajnik.

LISTU V PODPORO.

M. J. Gabrenja, Johnstown, Pa.	\$.87
Frank Rosenberger, Ambridge, Pa.	.50
Andy Hlarsič, Panama, Ill.	1.50
Frank Hlarsič, Virden, Ill.	.50
Frank Cepirlo, Indianapolis, Ind.	1.50
Frank Bogataj, Cliff Mine, Pa.	.50
Slov. soc. klub št. 91, JSZ., Stone City, Kans.	5.00
Frank Meserko, Cleveland, O.	.50
Nabiralna pola John Homea, Breezy Hill, Kans: Karl Worina, 25c; Frank Vezovršek, 25c; Frank Gorše, 25c; Frank Matelko, 25c; Frank Sikole, 25c; Mike Černe, 50c; Mike Krule, \$1.00; John Homec, \$1.00; soc. klub št. 30, \$5.00; skupaj	8.75
Skupaj	\$19.62
Zadnji izkaz	638.38
Skupaj	658.00

ZASTOPNIKOM.

Tisti zastopniki, ki še niso poslali nabranih oglasov za Ameriški družinski koledar, naj to store, da more pričeti upravništvo z delom urediti oglase.

Če želi kdo kaka pojasnila glede oglaševanja v koledarju, naj piše upravništvu Proletarca.

AGITACIJA ZA LIST.

Pred dvema mesecema je odbor slovenske sekcije J. S. Z. poslal klubom naše zveze apel, naj podvzamejo akcijo za gmotno pomoč Proletarcu. Odziv od strani klubov ni bil v danih razmerah ravno slab, vendar pa bi bil lahko boljši, če bi bili prizadeti klubi aktivnejši, kakor so. Klubi v Detroitu, Clevelandu in Chicagi so izvršili častno svojo nalogo; mnogi drugi klubi so poslali prispevke v podporo listu, toda večje akcije v večini krajev niso podvzeli in nekateri so celo popolnoma prezrli apel odbora slovenske sekcije. Na drugem mestu boste našli izkaz prispevkov v podporo listu, iz katerega lahko razvidite, kako je uspela kampanja.

Mnogi posamezni sodrugi so pokazali, da jim je mnogo ležeče na tem, da ohranimo Proletarca, ki je našemu politično organiziranemu delavstvu potreben, kakor ribi voda. V današnji draginji ni lahko seči v žep in darovati petak ali desetak listu v podporo. Toda kljub temu so mnogi sodrugi prispevali svote po več dolarjev in tako pomagali, da se je deficit za nekaj stotakov zmanjšal.

Pred par tedni smo naročnikom, ki jim je potekla naročnina, poslali opomine, naj jo, če le mogoče, poravnajo. Mnogi so to storili, drugi zopet ne. Ponovno jih prosimo, naj pošljejo zaostalo naročnino in jo obenem obnove. Ako ne, naj vsaj naznanijo, naj se jim list ustavi.

Naše zastopnike in druge sodruge prosimo, naj se zopet nekoliko energičneje lotijo agitacije za razširjenje Proletarca. Če je slovensko delavstvo res tako prežeto s socializmom, kakor nekateri zatrjujejo, potem je vsekakor čudno, da se to delavstvo ne naročuje na edino glasilo slovenske socialistične organizacije. Važnost socialističnega tiska za delavstvo ni danes nič manjša, kakor kdaj poprej; ravno v sedanjih časih je potrebno bolj kakor v prošlosti, da širimo našo literaturo med tiste delavce, ki zatrjujejo, da so socialisti, ali če že hočete, boljšeвики, faktično pa ne razumejo najenostavnejših socialističnih nauk. Slovenska sekcija JSZ. izdaja Proletarca zato, da ga delavstvo čita, da se iz njega uči socializma. Kdor se izgovarja, da gradiva, ki ga priobčuje Proletarec, ne razume, s tem nevedoma priznava, da je duševno prelen poglobiti se v študiranje socializma.

Sodrugi naročniki, skušajte pridobiti vaše prijatelje za naročnike temu listu. Ako si morete semintja odvzeti nekoliko prostega časa, pa bi ga hoteli porabiti za agitacijo za pridobivanje naročnikov Proletarcu, pišite upravništvu po potrebne listine in informacije. Čas je že, da se resneje lotimo dela vsi in ne samo nekateri sodrugi. Za noben drugi list ni agitacija tako težka, kakor za socialistični. Ljudje so radikalni, to slišite na vseh koncih in krajih. Toda če jih povabite, naj se naroče na socialistični list, tedaj pričnejo deževati izgovori brez konca in kraja. Vsakdo, ki je že kdaj agitiral za Proletarca ali kak drug socialistični list, ima te izkušnje. Agitatorju je treba mnogo potrpljenja in energije, če hoče vztrajati pri propagatoričnem delu. Mesto kooperacije naleti največkrat na predbacivanja in vsakovrstna očitavanja proti listu in organizaciji, katero zastopa. Vsak agitator mora s tem dejstvom računati, kajti drugače bo predčasno obupal nad svojim delom.

Sodrugi in somišljeniki, Proletarec potrebuje naročnikov in na vas je ležeče, da mu jih pridobite. Današnji čas je doba propagande, naše in nasprotne. Najvažnejše sredstvo propagande pa je časopisje. Ne zanemarjajte uporabljati to orožje. Kapitalizem troši na milijone dolarjev za širjenje svojega tiska. Mi jim v tem oziru ne moremo konkurirati. Na naši strani je zavest, da se borimo za stvar pravičnosti, ki mora zmagati.

Merilo za moč razredno zavednega delavstva je njegovo časopisje. Sodrugi, to je potrebno, da si zapomnimo in širimo naše glasilo med slovenskim delavstvom v Zedinjenih državah.

Upravništvo.

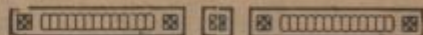
SLOVENC I

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN I JEDNOT I

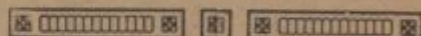
Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanovljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Vsakdo, kdo želi v tej vročini popiti čašo pive, si lahko pomaga s tem, da si ga pripravi sam doma. Ekstrakt najboljše kakovosti za izdelovanje piva in navodila pošiljamo v vse kraje Unije. Zavoj ekstrakta stane \$2.35, i zkaterega napravite 10 galonov piva doma. Za pristnost in najboljšo kvaliteto jamči znana pošiljalna tvrdka

FRANK OGLAR,
6401 Superior St., Cleveland, O.

Kadar ...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stari krajem ali znancem denar,

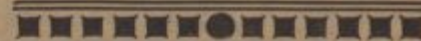
ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Dobro zdravilo za žene.

To je kar se lahko reče eno od najboljših znanih priprav, ki se jih morajo poslužiti trpeče žene in dekleta kot sredstvo za hitro in trajno od pomoč v svojih izkušnjah nerednosti, ki se tičejo svojega spola. Ime tega zdravila je

Severa's Regulator

(Severov Regulator) in prostor kjer ga dobite je v vseh lekarnah. Seveda morate zahtevati pravega in odkloniti vse ponaredbe, kajti le na ta način ste lahko sigurni, da dosežete najboljši in najhitrejši vspah. Cena \$1.25 in 5c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Zdravilo za vse muskularne bolezni je

Pain-Expeller

neprekoaljiv.
Pazite na znak
SIDRO.

Po vseh lekarnah
po 35c in 65c ali pa
pišite na

F. AD. RICHTER & CO.,
326-330 Broadway, New York

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v *Ilirija dvorani*, 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

NAPRAVITE VAŠO PIVO DOMA ZA 22c GALON.

To ni mehko pivo ali near beer, temveč pravo močno okusno in penasto pivo. Mi vam preskrbimo ekstrakt hmelja in malta “Victoria”, s katerega si potem izdelate po našem navodilu izvrstno pivo. Cena ekstrakta za 14 galonov Lager pive je \$3.00, za Porter pivo \$1.00 več. Delati pivo doma in pošiljanje ekstrakta je dovoljeno. Pošljite denar in mi vam pošljemo poštno prosto blago.

VICTORIA SUPPLY CO.,
656 Morton Bldg., New York, N. Y.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebnih zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Mi pošljamo denar v vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štešina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.